

APSTIPRINĀTS STUDIJU PADOMES SĒDĒ

2025. gada 25. jūnijā

protokola nr. 5

grozījumi apstiprināti Studiju padomes sēdē

2025. gada 18. augustā

protokola nr. 16

Par mākslīgā intelekta izmantošanu Daugavpils Universitātē

Dokumenta mērķis ir noteikt vadlīnijas, riskus un ieteikumus mākslīgā intelekta (MI) rīku izmantošanai studiju procesā Daugavpils Universitātē (DU), ievērojot akadēmiskā godīguma, datu aizsardzības un ētikas principus.

MI ir cilvēku izstrādātas programmatūras un aparatūras sistēmas, kas, ņemot vērā izvirzīto mērķi, darbojas fiziskajā vai digitālajā dimensijā, uztverot vidi no datiem, interpretējot savāktos strukturētos vai nestrukturētos datus, veidojot cēloņsakarības vai apstrādājot informāciju, kas iegūta no šiem datiem, un pieņemot lēmumu par labāko darbību, kas jāveic, lai sasniegtu uzstādīto mērķi. MI sistēmas var izmantot noteikumus vai apgūt skaitlisku modeli, tās var pielāgot savu rīcību, analizējot, kā vidi ietekmē to iepriekšējās darbības (*Informatīvais ziņojums "Par mākslīgā intelekta risinājumu attīstību", 2020*).

MI sistēmu ieviešana izglītībā ir svarīga, lai veicinātu kvalitatīvu digitālo izglītību un apmācību un lai visi izglītojamie un skolotāji varētu apgūt un kopīgot nepieciešamās digitālās prasmes un kompetences, tostarp medijpratību un kritisko domāšanu, lai aktīvi piedalītos ekonomikas, sabiedrības un demokrātiskajos procesos (*EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2024/1689, 2024*).

Īstenojot studiju kursu, docētājs var atļaut vai pamatoti aizliegt MI rīku izmantošanu, ņemot vērā studiju kursa mērķi, uzdevumus un sasniežamos rezultātus. Neatļauta vai nesaskaņota MI rīku izmantošana studiju procesā uzskatāma par neatļauta palīg līdzekļa izmantošanu. Docētājs ir atbildīgs par MI rīku integrēšanu studiju procesā.

Izmantojot MI risinājumus, ir jāapzinās vairāki riski:

- Personas datu un cita veida sensitīvas vai konfidencialas informācijas noplūde. Lai izvairītos no datu aizsardzības prasību pārkāpšanas, šādus datus nedrīkst sniegt MI sistēmām.
- MI radīts saturs var ietvert stereotipus un aizspriedumus, kā arī var būt aizskarošs. Iekļaujot MI mākslīgā intelekta radīto saturu autordarbā, tas ir rūpīgi jāizvērtē.
- MI radītā informācija var būt neprecīza un kļūdaina. Jāpārliedzinās par satura uzticamību, jāpārbauda fakti kļūdas un informācijas saderība, kā arī pareiza terminu lietošana.

- Cilvēku prasmju izžušana, kas saistīta ar studiju mērķu un rezultātu nesasniegšanu, neprasmīgi izmantojot *MI*.

Šobrīd nav vienprātības par to, cik lielā mērā *MI* risinājumi ir jāregulē, vienlaikus nezaudējot ieguvumus, kurus *MI* var sniegt. Tāpēc ir būtiski formulēt ētiskos ietvarus, kas varētu palīdzēt izvērtēt *MI* rīkus. DU Ētikas kodeksā ir uzsvērti pieci vispārējie ētikas pamatprincipi: godprātība, taisnīgums, konfidencialitāte, cieņa un koleģialitāte, atbildība. Tie ir attiecināmi arī uz *MI* lietošanu DU.

Ētiskie riski studējošajiem

- Ja lietotājs nepārbauda *MI* radīto saturu, pastāv auditorijas maldināšanas iespēja, kā arī var tikt izplatīti uzskati, kuri ir pretrunā ar cilvēku cieņu un vienlīdzību.
- Studiju procesā radītie darbi tiek izmantoti kā liecības par studējošā zināšanām un prasmēm. Slēpjot informāciju par *MI* rīku izmantošanu, docētājs tiek maldināts par autora zināšanām un prasmēm. Rezultātā nav taisnīgs zināšanu un prasmju novērtējums attiecībā pret tiem, kuri rīkojas godprātīgi un studiju process tiek traucēts.

Studējošais, veicot *MI* rīku izmantošanas novērtējumu, pārliecinās par to, ka:

- var uzņemties atbildību par visu, kas paveikts studiju procesā;
- *MI* izmantošana ir atļauta vai aizliegta konkrētā darba/uzdevuma veikšanai;
- darbā/uzdevumā ir norādīts, kā izmantoti *MI* rīki;
- jautājumu, problēmu, neskaidrību u. tml. gadījumā *MI* lietojums ir apspriests ar docētāju.

Ētiskie riski akadēmiskajam personālam

- *MI* paver plašas iespējas ne tikai studējošajiem, bet arī mācībspēkiem, izstrādājot nepieciešamos materiālus studiju procesam un veicot pētījumus. Tehnisko ierobežojumu dēļ *MI* veidotais saturs var būt kļūdainšs un maldinoššs, radot riskus akadēmiskai brīvībai un citām sabiedrībai nozīmīgām vērtībām, tādēļ *MI* ģenerētais saturs ir rūpīgi jāizvērtē. Mācībspēks ir pats atbildīgs par studiju procesa saturu un vērtējumu.
- Negodprātīga *MI* izmantošana studējošo darbos apgrūtina studiju mērķu sasniegšanu un rezultātu izvērtējumu.
- Ja nav skaidri atrunāti *MI* izmantošanas noteikumi un ierobežojumi, var rasties konflikti par netaisnību un negodprātību pret vienu vai otru pusi.
- Neraugoties uz iespēju efektīvi izmantot *MI* studiju procesa organizēšanā, var rasties uzticēšanas mazināšana studējošo un akadēmiskā personāla starpā.

- *MI* rīki nav visiem vienādi pieejami. Tāpēc ir jāizvērtē *MI* rīku pieejamība dažādām studējošo grupām un izmantošanas vajadzības, lai novērstu situāciju, kad *MI* rīku pielietošana palielina nevienlīdzību vai pat diskrimināciju studējošo vidū.
- Ja studiju procesā no studējošā tiek prasīts izmantot kādu konkrētu *MI* rīku un *MI* izstrādātājs prasa no lietotāja personisko informāciju, tiek pārkāptas studējošā tiesības uz privātumu.

Mācībspēks, veicot *MI* rīku izmantošanas novērtējumu, pārliecinās par to, ka:

- studiju kursu aprakstos ir atrunāti *MI* un citu rīku izmantošanas principi;
- studiju kursa sākumā un pirms pārbaudījumiem ir izskaidroti *MI* izmantošanas principi;
- studiju materiālos, kuros izmantots *MI*, šis izmantojums ir norādīts;
- prasība izmantot *MI* rīkus neveicina nevienlīdzību, diskrimināciju vai kādu citu tiesību pārkāpšanu;
- *MI* izmantojums veicina iekļaujošu studiju procesu.

Atsauces uz *MI* rīku izmantošanu

Ieteicams, ka dažās zinātnes nozarēs un studiju virzienos tiek noteiktas prasības uz *MI* rīku izmantošanu atbilstoši konkrētas nozares un studiju kursa specifikai. *MI* ģenerēta satura izmantošana bez atsaucē par tā esamību tiek uzskatīta par akadēmisko negodīgumu, līdzīgi kā plaģiātisms.

Gadījumos, kad *MI* ir izmantots satura radīšanai, atsauce tiek dota uz izmantoto *MI* rīku gan tieša citāta, gan *MI* ģenerētā satura atstāstīšanas gadījumā. Citēšana tekstā ir atkarīga no konkrēta atsauču stila, kas izmantojams studiju programmā/studiju kursā. Tas var būt, piemēram, kāds no starptautiski pieņemtajiem (*APA* (*American Psychological Association*), *MLA* (*Modern Language Association*), *AMA* (*American Medical Association*), *Harvard Referencing* u. c.), kā arī institucionāli izveidots un pielāgots.

Atsauču veidošanas uz *MI* rīkiem piemēri

Atsauces stils	Atsauce tekstā	Literatūras saraksts
<i>APA</i> (7th edition)	(Open AI, 2025)	ChatGPT (<i>June 2 version</i>)[<i>Large language model</i>]. https://chat.openai.com/
<i>MLA</i> (9th edition)	("ChatGPT response")	"ChatGPT response to a prompt about citing AI tools." ChatGPT, OpenAI, 14 Mar. 2023, https://chat.openai.com/ .
<i>AMA</i>	(ChatGPT, OpenAI, June 2, 2025)	ChatGPT. Version 4. OpenAI; 2025. Accessed June 2, 2025. https://chat.openai.com/
<i>Harvard Referencing</i>	(OpenAI, 2023)	OpenAI (2023) <i>ChatGPT</i> [AI language model]. Available at: https://chat.openai.com (Accessed: 2 June 2025).

MI izmantošana studiju procesā sniedz iespējas, bet rada arī riskus. DU aicina uz atbildīgu, caurspīdīgu un ētisku *MI* lietošanu, sekmējot uzticēšanās un akadēmisko kvalitāti.